

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
III Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 23–24 травня 2019 року)

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2019

2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення 15.04.2019).
3. Грибанов Ю.Ю. Рассмотрение дел в порядке упрощенного производства в гражданском и арбитражном процессе: сравнительное исследование правовых систем России и Германии: дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.15. Кемерово, 2007. 235 с.
4. Сакара Н.Ю. Спрошене позовне провадження як новела цивільного процесуального права. Проблеми цивільного права та процесу. Харків, 2018. URL: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/25_05_2018/pdf/62.pdf.

ОДНОСТОРОННЯ ВІДМОВА ВІД ДОГОВОРУ У ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Зуєва О.М.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Грибачова І. П.

к. ю. н., доцент кафедри МСПЦПД ННІ права

Сумського державного університету

Не в усіх випадках, щоб захистити свої цивільні права потрібно звертатися до суду з відповідною позовною вимогою. Доволі часто позасудові способи захисту надають можливість учасникам зобов'язальних правовідносин із мінімальними матеріальними й часовими втратами захистити свої права та інтереси. Договірні зобов'язання містять у собі такий поширений захід оперативного впливу, як одностороння відмова від договору. А отже питання щодо комплексного дослідження односторонньої відмови від договору є актуальним та зумовлює доцільність його розгляду.

Теоретичною основою дослідження стали наукові праці вчених: С. О. Погрібного., О. І. Антонюк, Ю. Г. Басіна, С. М. Бервено, Т. В. Боднар, С. М. Братуся, М. І. Брагінського, В. В. Вітрянського, І. В. Волокан, В. П. Грібанова та інших вчених.

Законодавець зазначає, що відмова від договору так само, як і сам договір, є вольовою дією і тому має бути усвідомлена. Стаття 525 ЦК України говорить, що одностороння відмова від зобов'язання або одностороння зміна його умов не допускаються, якщо інше не встановлено договором або законом. Схожою є і ст. 598 ЦК України, де вказується, що припинення зобов'язання на вимогу однієї зі сторін допускається лише у випадках, встановлених договором або законом.

Науковці визначають, що для можливості односторонньої відмови від зобов'язання необхідною є наявність одночасно двох умов:

1) порушення зобов'язання, тобто його невиконання або неналежне виконання (ст. 610 ЦК). Тобто в разі належного виконання сторонами зобов'язання жодна з них не вправі відмовитися від зобов'язання в односторонньому порядку;

2) встановлення можливості односторонньої відмови в договорі або в законі.

На нашу думку прикладом можливості односторонньої відмови від договору може бути договір про надання послуг. Договір про надання послуг може бути розірваний, у тому числі шляхом односторонньої відмови від договору в порядку, на підставах, встановлених ЦК, іншим законом або за домовленістю сторін. Тобто одностороння відмова від договору може відбуватися у трьох випадках: на підставах, встановлених ЦК; на підставах встановлених іншими законами; за домовленістю сторін.

Одностороння відмова від зобов'язання може бути наслідком порушення зобов'язання, визначеним договором на підставі принципу свободи договору (ст. 627 ЦК). Такий наслідок порушення зобов'язання може бути передбачений законом. Так, наприклад, відповідно до ст. 782 ЦК наймодавець має право відмовитися від договору найму і вимагати повернення речі, якщо наймач не вносить плату за користування річчю протягом трьох місяців підряд.

Вибір особою такого наслідку порушення боржником зобов'язання, як одностороння відмова, не звільняє винну сторону від відповідальності за порушення. Тобто така сторона додатково має відшкодувати завдані порушенням збитки та сплатити неустойку, якщо вона передбачена договором або законом.

Відмова від зобов'язання означає односторонню волю кредитора. Він повідомляє боржника про свою відмову і з цього моменту зобов'язання вважається припиненим [3].

Аналізуючи ЦК України ми виокремили основні види односторонньої відмови від договору, а саме: 1) як санкцію за порушення умов договору другою стороною; 2) як право на вчинення односторонньої відмови без застосування мір цивільно-правової відповідальності; 3) як безпідставну відмову від договору за відсутності порушень умов договору другою стороною з покладенням на сторону, що відмовилася, негативних правових наслідків, передбачених договором або законом [4].

Односторонню відмову від зобов'язання в разі його порушення вчені поділяють на два види заходів оперативного впливу: повну відмову від зобов'язання та часткову відмову від зобов'язання. Повна відмова від зобов'язання в цивільному законодавстві та правовій доктрині відома як відмова від договору. Особливість її застосування полягає в тому, що вона спричиняє припинення зобов'язання в повному обсязі. Водночас відмова від договору визнається заходом універсального характеру. На відміну від повної відмови від зобов'язання, часткова відмова спричиняє лише зміну його умов. У юридичній

літературі до часткової відмови від зобов'язання відносять такі заходи оперативного впливу, як відмова від прийняття неналежного виконання та відмова від зустрічного задоволення в результаті неналежного виконання зобов'язання [1, с. 151].

Науковці доволі часто зазначають, що одностороння відмова від зобов'язання означає застосування таких заходів оперативного впливу: 1) відмова від договору; 2) відмова від прийняття неналежного виконання; 3) відмова від зустрічного задоволення в результаті неналежного виконання зобов'язання [2, с. 410].

Вищевикладене дозволяє дійти висновку, що договором або законом може передбачатися одностороння відмова від зобов'язання. В загальних положеннях про зобов'язання ЦК не визначені конкретні підстави односторонньої відмови від зобов'язання, але ст. 615 ЦК надає стороні право на відмову від зобов'язання частково або повністю у разі порушення цього зобов'язання другою стороною. Натомість вони визначаються в нормах, що регулюють окремі види договірних зобов'язань (наприклад статті 665, 849).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грибанов В.П. Осуществление и защита гражданских прав / В.П. Грибанов. – М. : Статут, 2000. – 411 с.
2. Погрібний С.О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.03 / С.О. Погрібний. – К., 2009. – 36 с.
4. Шершеневич Г.Ф. Учебник русского гражданского права (по изд. 1907 г.) / Г.Ф. Шершеневич. – М. : Спарк, 1995. – 556 с.
3. Цивільний кодекс України : [наук.-практ. коментар] / [Є.О. Харитонов, І.М. Кучеренко, О.І. Харитонova та ін.] ; за ред. Є.О. Харитонova. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2006. – 1200 с.
4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 т. / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – Т. 2. – 2013. – 1120 с.